

УДК 332.1: 336.5

Т. В. Міхеєнко,
к. е. н., доцент, Чернігівський державний інститут економіки і управління

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ

T. Mikheienko,
candidate of economic sciences, associate professor, Chernihiv State Institute of Economics and Management

FINANCIAL PROVISION OF THE DEPRESSED REGIONS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті досліджено форми та механізм фінансового забезпечення розвитку регіонів України, визначено особливості їх застосування для депресивних територій, проведено аналіз джерел фінансування регіонального розвитку, висвітлено загальні проблеми у сфері залучення фінансових ресурсів для забезпечення сталого розвитку територій, визначено додаткові джерела залучення коштів, зокрема, запропоновано шляхи активізації ринку місцевих запозичень. Авторами визначено пріоритетні напрями фінансового забезпечення з метою стимулювання економічного зростання та сталого розвитку депресивних регіонів.

The forms and mechanism of financial provision development of regions of Ukraine, peculiarities of their application for depressed areas, sources of funding for regional development, common problems in attracting financial resources for sustainable development of territories, additional sources of funding, ways to enhance the local market borrowings are substantiated in the article. The author identified priority areas for financial support with the aim of stimulating economic growth and sustainable development of depressed regions.

Ключові слова: фінансове забезпечення, збалансований розвиток, депресивні регіони, фінансовий потенціал, регіональна фінансова політика.

Key words: financial provision, sustainable development, depressed regions, financial potential, regional financial policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах ринкової економіки можливості економічного розвитку кожного регіону залежать від його ресурсного потенціалу: природних багатств, виробничих потужностей, кваліфікованого персоналу тощо. Важливою складовою цього потенціалу є забезпеченість фінансовими ресурсами. Оскільки фінансові ресурси є основою для реалізації політики збалансованого розвитку регіонів з урахуванням наявних глибоких регіональних диспропорцій у соціально-економічному та екологічному розвитку країни, постає потреба у розробці наукових засад механізму фінансового забезпечення розвитку територій, особливо тих, які мають депресивні тенденції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Існує велика кількість досліджень з питань фінансового забезпечення регіонального розвитку. Значний науковий і практичний інтерес становлять праці Т. Бондарук, І. Луїної, А. Панасюк, О. Сунцової, І. Ускова, які стосуються формування

доходів місцевих бюджетів, вирівнювання фінансового потенціалу територій та міжбюджетних відносин; О. Бречка, Ю. Дронь, М. Трохимченко, О. Чигрин, які присвячені удосконаленню механізмів інвестиційного забезпечення розвитку регіонів; Т. Вахненко, Н. Костіної, М. Кореняко, А. Максимової, Д. Третяк, в яких визначено проблеми та перспективи використання місцевих запозичень, оскільки дослідження цих науковців спрямовані на пошук додаткових джерел фінансового забезпечення регіонального розвитку. Ознайомлення з численними дослідженнями свідчить про цілком виправдане посилення інтересу до проблеми фінансового забезпечення розвитку регіонів, проте з'ясовано, що наукові праці стосуються лише окремих аспектів, а не комплексного її розв'язання, тому необхідно продовжувати розробку і наукове обґрунтування механізму фінансового забезпечення збалансованого розвитку регіонів. Подальшої уваги науковців та органів влади потребує питання оптимізації використання обмежених джерел фінансування за пріоритетними напрямами сталого розвитку з урахуванням регіональних особливостей.

Таблиця 1. Узагальнення підходів до трактування поняття "фінансове забезпечення"

Автор	Визначення
<i>I підхід</i>	
В. Опарін	Фінансове забезпечення – один із методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток, який реалізується на основі відповідної системи фінансування.
Я. Буздуган	Фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства
В. Дем'янишин, С. Юрій	Фінансове забезпечення – один із методів фінансового механізму, покликаною забезпечувати розподільчі та перерозподільчі процеси з метою утворення доходів і фондів коштів
<i>II підхід</i>	
Л. Коваленко	Фінансове забезпечення – це процес акумуляції необхідних обсягів фінансових ресурсів для задоволення загальнодержавних потреб, потреб підприємницьких структур та домогосподарств
М. Грідчина, В. Захожай, Л. Осіпчук	Фінансове забезпечення – це формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання
О. Веклич	Фінансове забезпечення – це певна система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2; 3; 4; 5].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів фінансового забезпечення регіонального розвитку, визначення джерел фінансування сталого розвитку регіонів та пріоритетних напрямків використання залучених коштів з урахуванням регіональних особливостей.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Питання фінансового забезпечення сталого розвитку депресивних регіонів, що дало б можливість органічно поєднати бюджетні та приватні фінансові ресурси, виходячи з можливостей території до самовідтворення залежно від вихідних умов реалізації стратегічних цілей регіонального розвитку, є надзвичайно актуальним у сучасних умовах. Ряд наукових досліджень (В. Голяна, Н. Костюченко, О. Оболенського, Б. Самойленка) доводить, що не останню роль у цьому процесі відіграє сформоване інституціональне середовище, яке визначає рівень готовності до сприйняття нових методів державного регулювання фінансового забезпечення щодо залучення фінансових ресурсів з різних джерел та ефективного використання фінансового потенціалу. Політика збалансованого розвитку всіх сфер регіону на основі виваженого розподілу фінансових ресурсів з метою розв'язання економічних, екологічних і соціальних проблем не передбачає можливості досягнення швидких темпів росту, оскільки розподіл обмежених ресурсів здійснюється між усіма сферами, проте може у комплексі забезпечити подолання депресивності окремих регіонів.

Оскільки фінансове забезпечення є підґрунтям реалізації політики збалансованого розвитку регіонів, необхідно з'ясувати сутність поняття "фінансове забезпечення", його функціональну структуру з урахуванням регіональних аспектів, які почасти ставали предметом досліджень вітчизняних науковців, що зумовлюється його багатоаспектністю та особливостями прояву у світі нових явищ і проблем соціально-економічного розвитку країни та регіонів. Аналіз наукової літератури дає

можливість виокремити кілька підходів, що характеризують змістове наповнення поняття "фінансове забезпечення" (табл. 1).

Вітчизняні науковці (В. Опарін, О. Романенко) розглядають фінансове забезпечення як складову фінансового механізму, як метод фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. На їх переконання, фінансове забезпечення реалізується на основі відповідної системи фінансування, що може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування та зовнішнього фінансування. Схоже визначення фінансового забезпечення як одного із методів фінансового механізму, покликаною забезпечувати розподільчі та перерозподільчі процеси з метою утворення доходів і фондів коштів, подають вчені В. Дем'янишин, С. Юрій [6].

Інший підхід дозволяє розглядати фінансове забезпечення безпосередньо як процес формування фінансових ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей.

На достатності обсягу сформованих грошових фондів та ефективному їх використанні як основних принципів фінансового забезпечення наголошують М. Грідчина, В. Захожай, Л. Осіпчук [7, с. 300].

Цілком слушною є також думка О. Веклич стосовно того, що за змістом фінансове забезпечення є законодавчо визначеною сукупністю заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення поставлених цілей [1, с. 20].

Поділяємо думку вказаних вище науковців, оскільки питання формування достатнього обсягу та ефективного використання обмежених фінансових ресурсів для забезпечення розвитку регіонів набуло особливої актуальності в сучасних умовах.

На основі узагальнення цих двох підходів до визначення сутності поняття "фінансове забезпечення" глумачимо його як процес акумуляції необхідних обсягів фінансових ресурсів з різних джерел для потреб збалансованого розвитку суспільства. Проте зауважимо, що розглядати цей процес поза фінансовим механізмом неможливо,

оскільки фінансове забезпечення є функціональною підсистемою останнього й безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток, відтворювальні процеси на рівні держави та регіонів.

Оскільки пріоритетом державної регіональної політики є сталий розвиток, а забезпеченість регіонів фінансовими ресурсами є його підґрунтям, фінансове забезпечення розвитку депресивних територій можна трактувати як процес формування та використання фінансових ресурсів з метою подолання спадних тенденцій та активізації соціально-економічної діяльності для досягнення збалансованого розвитку територій.

Функціональна структура фінансового забезпечення депресивних територій — це співвідношення обсягів фінансування за джерелами утворення та напрямками використання відповідно до завдань соціально-економічного і екологічного розвитку.

Оскільки фінансове забезпечення ми розглядаємо як процес акумуляції фінансових ресурсів з різних джерел та розподіл їх за певними напрямками відповідно до потреб території, необхідно визначити механізм його практичної реалізації, відповідно, механізм фінансового забезпечення розвитку території як складова фінансового механізму — це сукупність усіх нормативів, джерел фінансових ресурсів та методів їх регулювання.

Для регіонів як принципово нових типів інститутів, які орієнтовано на досягнення балансу економічних, соціальних і екологічних цілей і цінностей, питання створення ефективного механізму фінансового забезпечення збалансованого розвитку до цього часу залишається відкритим. Особливої актуальності проблема фінансового забезпечення сталого розвитку набуває для територій, які знаходяться в стані депресії і не здатні повною мірою виконувати функцію відтворення якісних ресурсів, у першу чергу, людського потенціалу.

Механізм фінансового забезпечення збалансованого розвитку залежно від типу території, можливостей нарощування фінансового потенціалу регіонів, структури джерел формування фінансових ресурсів та форм участі держави у цьому процесі повинен стати основою при реалізації політики сталого розвитку депресивних регіонів. Для цього потребують вирішення низка теоретико-методологічних і практичних питань. Зокрема, формуючи модель фінансового забезпечення сталого розвитку депресивних територій, необхідно враховувати те, що склад та структура джерел фінансування, відповідні форми руху коштів, механізми їх регулювання будуть мати свої особливості та відмінності. При цьому за змістом форми фінансування не змінюються — це бюджетне фінансування, самофінансування, інвестування та кредитування, а за механізмами виділення, спрямування, розпорядження коштами існують певні відмінності. На рисунку 1 схематично представле-

но структурно-логічні компоненти фінансового забезпечення розвитку депресивних територій.

Функціональна структура фінансового забезпечення розвитку регіону відображає питому вагу коштів, які виділяються з різних джерел на певні цілі, і є кількісною базовою характеристикою фінансового механізму. При цьому якісний аспект відображає способи і умови формування фінансових ресурсів, форми їх мобілізації і розподілу.

Основу фінансового забезпечення регіонів повинні складати місцеві бюджети всіх рівнів. Традиційно в Україні з 13 тис. місцевих бюджетів більшість є дотаційними і фінансово залежними від бюджетів вищого рівня. Найчастіше бюджетне фінансування розвитку територій здійснюється двома методами:

- 1) надання міжбюджетних трансфертів;
- 2) цільового фінансування конкретних програм чи заходів подолання депресивності.

Обсяг міжбюджетних трансфертів — дотацій вирівнювання та субвенцій органам місцевого самоврядування на виконання власних та делегованих державою повноважень — визначається з урахуванням податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, кількості населення, що проживає на даній території, мінімально необхідних витрат, які прогнозуються в місцевих бюджетах для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб.

Надання міжбюджетних трансфертів є джерелом фінансового забезпечення для всіх територіальних громад, а їх обсяг опосередковано залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіону. На думку вітчизняних науковців І. Драган, І. Луїної, А. Панасюк, потреба у міжбюджетних трансфертах в Україні обумовлена не стільки фінансовою неспроможністю територій, як надмірною концентрацією бюджетних ресурсів на центральному рівні.

Державна підтримка депресивних або проблемних територій в Україні передбачає, зазвичай, лише виділення цільових бюджетних коштів на реалізацію програм їх розвитку та подолання депресивності. Відповідно до чинного законодавства України функціональне спрямування бюджетних коштів може здійснюватись у таких напрямках:

- фінансування угод щодо регіонального розвитку;
- фінансування програм подолання депресивності територій;
- державні капітальні вкладення у розвиток виробничої, комунікаційної, соціальної інфраструктури територій;
- фінансова підтримка малого бізнесу;
- формування об'єктів інфраструктури розвитку підприємництва;
- фінансування програм перекваліфікації та професійного розвитку трудових ресурсів.

Ураховуючи те, що до фінансування розвитку регіонів залучаються кошти державного та місцевих бюджетів, в умовах кризи та хронічного дефі-

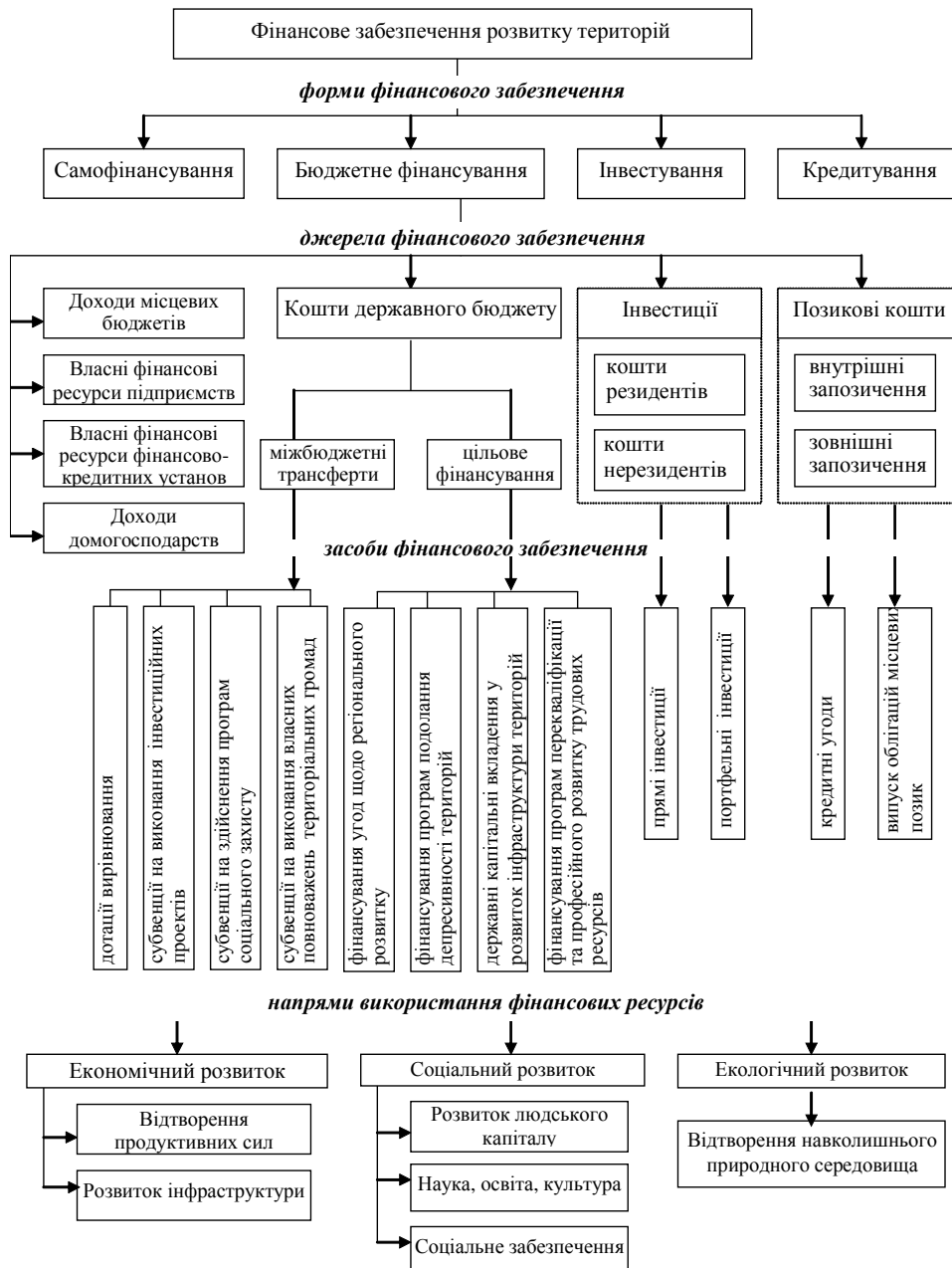

Рис. 1. Структурно-логічні компоненти фінансового забезпечення розвитку територій

циту бюджетних ресурсів продовження практики виділення депресивним територіям гарантованого бюджетного фінансування стає дедалі проблематичним та не дає очікуваних позитивних результатів.

Значна фінансова залежність місцевих бюджетів від фінансування бюджетів вищого рівня, неформованість ринкових інститутів та відсутність умов для саморозвитку не стимулюють територіальні громади до самостійного подолання депресивних явищ економічного, соціального, демографічного характеру, а, навпаки, підсилюють "утриманські" настрої органів місцевого самоврядування.

Цілком поділяємо думку В. Опаріна [4, с. 60], що бюджетні асигнування, окрім тих, які направ-

лені на фінансування програм соціально-економічного та екологічного розвитку, є найменш ефективною формою фінансового забезпечення, оскільки вони надаються на безповоротній основі та не стимулюють отримувачів до ефективного їх використання. У той же час самофінансування є значно дієвішою формою, ніж бюджетне фінансування, оскільки власник завжди намагається зберегти та ефективно використати свої фінансові ресурси і доходи.

Наявність власних фінансових ресурсів у системі фінансового забезпечення регіонів передбачена Конституцією України, Бюджетним кодексом, Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні" та іншими законами України.

Таблиця 2. Динаміка структури доходів місцевих бюджетів в Україні за 2008—2013 рр. (%)

Показник	2009	2010	2011	2012	2013
Доходи місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів, у т. ч.	54,5	53,7	52,8	50,5	47,7
Офіційні трансферти	45,5	46,3	47,2	49,5	52,3
Усього доходів місцевих бюджетів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано автором за джерелом [9].

До джерел власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування можна віднести:

- доходи місцевих бюджетів, зокрема ті, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів;

- рухоме і нерухоме майно, майнові права (акції, частки, паї господарських товариств), що є у власності відповідної територіальної громади, земля, природні ресурси, інші кошти, які знаходяться в комунальній власності.

На виконання вимог Європейської хартії про місцеве самоврядування, до якої Україна приєдналася у 1996 р., обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування повинен відповідати тим функціям, які виконує місцева влада. Виходячи з цього, забезпечення органів місцевого самоврядування власними джерелами фінансових ресурсів повинно бути пріоритетним завданням державної регіональної політики.

Однак для чинної системи акумулювання доходів місцевих бюджетів в Україні характерні:

- високий ступінь централізації бюджетних ресурсів;

- низький рівень власних доходів місцевих бюджетів;

- значна частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів;

- відсутність прямого зв'язку між податками, які збираються на території, та видатками місцевого бюджету.

Очевидним є те, що питання вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, які покладаються на органи місцевого самоврядування.

За нашими спостереженнями, протягом останніх років для України характерна стійка тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів і, як результат, збільшення кількості дотаційних бюджетів (табл. 2).

Недостатність власних стабільних доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний та екологічний розвиток регіонів, тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування і якісного ви-

конання завдань збалансованого розвитку територій.

З метою забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування при виконанні покладених на них функцій із забезпечення сталого розвитку на підпорядкованій їм території значна увага має бути приділена саме власним доходним джерелам.

Окрім формування достатнього обсягу власних доходів, регіон можна вважати самодостатнім лише за наявності потоків інвестиційних та кредитних ресурсів, що забезпечує вливання коштів у фінансову базу регіону і є потенціалом для самофінансування.

В Україні поряд з проблемою централізації фінансових ресурсів існує проблема централізації фінансових інституцій. Із 163 функціонуючих банків 89 мають центральні офіси в м. Києві, а тому відділення цих банків у регіонах, як правило, проводять фінансову політику, визначену головним банком [10, с. 53]. До того ж, акумульовані відділеннями банків кошти в регіонах концентруються як інвестиційний ресурс для фінансування проєктів, вигідних для потужних фінансових установ.

На процес залучення інвестиційних ресурсів у регіон як зовнішніх, так і внутрішніх, органи місцевого самоврядування впливають опосередковано, оскільки практично не беруть участь у формуванні й не можуть гарантувати стабільність законодавчої та нормативної баз, не наділені правом надання податкових пільг, окрім місцевих податків, а також виступати гарантом за зобов'язаннями можуть лише з дозволу Міністерства фінансів України. Виходячи з цього, заходами стимулювання інвестицій у регіон залишаються:

- інформування про цікаві та перспективні об'єкти для інвестування;

- усунення бюрократичних перешкод на місцевому рівні тощо.

Більшість сучасних дослідників до джерел фінансування інвестицій відносять:

- кошти державного та місцевого бюджетів;

- фінансові ресурси державних і регіональних цільових фондів;

- кошти підприємств і установ;

- кредитні ресурси, залучені місцевими органами управління, підприємствами та організації;

- інші джерела.

Як переконає практика, основними формами фінансового забезпечення розвитку регіонів Ук-

Таблиця 3. Характеристика нормативно-правового забезпечення місцевих запозичень в Україні

Нормативно-правовий акт	Основні положення
Європейська хартія місцевого самоврядування (ст. 9 п. 8.)	Забезпечення права доступу органів місцевого самоврядування до національного ринку капіталу з метою здійснення позик інвестиційного капіталу
Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (ст. 16, 73, 74)	Визначено головну мету здійснення місцевих запозичень – фінансування бюджету розвитку місцевих бюджетів. Передбачено обов'язкове погодження обсягу та умов місцевих запозичень з Міністерством фінансів України, а також реєстрація договорів про місцеві запозичення. Визначено, що видатки на обслуговування місцевого боргу здійснюються за рахунок коштів загального фонду місцевого бюджету і їх обсяг не може перевищувати 10 відсотків видатків загального фонду місцевого бюджету
Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. №3480, ст. 3, 4, 9	Регламентує відносини, що виникають під час емісії, розміщення та обігу цінних паперів облігацій місцевих позик
Порядок здійснення місцевих запозичень: Затв. постановою КМУ від 16.02.2011 р. N 110	Передбачено дві форм місцевих запозичень: - укладення кредитних договорів з фінансовими установами; - випуск облігацій місцевих позик. Визначено механізм здійснення місцевих запозичень та регламентовано порядок погашення місцевого боргу
Положення про порядок випуску облігацій внутрішніх місцевих позик: Затв. рішенням НКЦПФР від 07.10.2003 р. № 414 у редакції від 12.10.2012 р.	Установлено порядок здійснення емісії, обігу облігацій внутрішніх місцевих позик, реєстрації випуску облігацій, звіту про результати розміщення облігацій та скасування реєстрації випуску облігацій

раїни є: самофінансування, бюджетне фінансування та, деякою мірою, інвестування. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів органи місцевого самоврядування повинні ефективно використовувати ринкові механізми залучення додаткових коштів для розвитку територій. Така форма фінансового забезпечення, як кредитування, що в зарубіжних країнах досить широко використовується для фінансування розвитку територіальних громад, залишається в Україні малорозвинутою через ряд причин інституціонального характеру:

- нерозвиненість фондового ринку та відсутність відповідної інфраструктури ринку цінних паперів в Україні, особливо боргових цінних паперів;

- низький рівень автономії, зокрема, фінансової незалежності, органів місцевого самоврядування;

- дефіцитний характер місцевих бюджетів усіх рівнів,

- високий рівень корупції;

- обмежені фінансові можливості потенційних інвесторів;

- слабка інформованість та економічна пропаганда місцевих позик;

- низький рівень довіри кредиторів;

- недосконале нормативно-правове забезпечення, що не передбачає процедури банкрутства органів місцевого самоврядування в разі невиконання фінансових зобов'язань.

Сучасний ринок муніципальних запозичень є інститутом, що створює та забезпечує обіг фінансових активів, які є постійним джерелом боргового фінансування інвестиційних програм та проєктів органів місцевого самоврядування. Він харак-

теризується досить складною системою інститутів та інструментів залучення ресурсів на потреби розвитку територій.

На даний час функціонування ринку місцевих запозичень регламентується Бюджетним кодексом України, Законом України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р. № 3480, Постановою КМУ "Про Порядок здійснення місцевих запозичень" від 16.02.2011 р. № 110, Положенням про порядок випуску облігацій внутрішніх місцевих позик, затвердженим рішенням НКЦПФР та іншими нормативно-правовими актами (табл. 3).

Попри відносну стабільність нормативно-правової бази (формальної складової), інституціональне середовище місцевих запозичень в Україні характеризується слабкою розвиненістю неформальних інститутів, про що свідчить відсутність кредитної культури місцевої влади і низький рівень довіри кредиторів.

Виходячи з цього, практика випуску місцевих позик в Україні широко не розповсюджена, а в деяких регіонах, зокрема в Чернігівській області, взагалі відсутній досвід здійснення муніципальних запозичень. Такий досвід існує в основному у великих містах (Дніпропетровськ, Донецьк, Одеса, Київ, Харків) та промислово розвинених регіонах. Так, за 2011 рік було здійснено місцеві запозичення лише Верховною Радою Автономної Республіки Крим шляхом випуску облігацій внутрішньої позики на суму 400 млн грн. [9].

Серед заходів, які б сприяли активізації ринку місцевих запозичень, можна виділити наступні:

- 1) підвищення попиту на муніципальні цінні папери шляхом стимулювання потенційних інвесторів (банків, пенсійних фондів, страхових ком-

паній, населення, іноземних інвесторів) за рахунок зниження ризиків шляхом надання гарантій;

2) мінімізація ризиків, пов'язаних з непогашенням боргових зобов'язань органами місцевого самоврядування, шляхом законодавчого закріплення процедури банкрутства та відновлення платоспроможності таких позичальників, а також утворення спеціальних та цільових фондів органів місцевого самоврядування для забезпечення та погашення муніципальних запозичень;

3) підвищення рівня фінансової автономії органів місцевого самоврядування за рахунок розширення власної доходної бази, зокрема, місцевих податків і зборів;

4) підвищення рівня кредитної культури органів місцевого самоврядування та муніципального фінансового менеджменту;

5) забезпечення вільного доступу до інформації про емітентів муніципальних запозичень та фінансові результати їх діяльності.

ВИСНОВКИ

В умовах ринкової економіки органи місцевого самоврядування є повноправними учасниками ринку позикового капіталу, однак на даний час такий спосіб залучення додаткових фінансових ресурсів є занадто дорогим і непопулярним. Тому традиційно найпоширенішим джерелом фінансового забезпечення розвитку регіонів є кошти державного та місцевих бюджетів, тоді як кошти, отримані з інших джерел, є лише додатковими фінансовими ресурсами. Проте практика переконає, що для успішної реалізації завдань комплексного розвитку необхідно використовувати різні джерела фінансового забезпечення в обсягах, достатніх для фінансування необхідних заходів і програм.

Література:

1. Веклич О.О. Сучасні тенденції фінансового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні / О.О. Веклич // *Фінанси України*. 2009. — № 11. — С. 20—34.
2. Коваленко Л.О. Фінансовий механізм макроекономіки: навч. посіб / Л.О. Коваленко. — 2-ге вид., перер. і доп. — Чернігів: ЧДІЕУ, 2006. — 216 с.
3. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.2 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій; за ред. С.В. Мочерного. — Львів: Світ, 2006. — 568 с.
4. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): монографія / В. Опарін. — вид. 2-ге, без змін. — К.: КНЕУ, 2006. — 240 с.
5. Фінанси (теоретичні основи): підручник [М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осіпчук та ін.]; під кер. і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожоя. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 312 с.
6. Юрій С.І. Антологія бюджетного механізму: монографія / С.І. Юрій, В.Г. Дем'янишин,

Я.М. Буздуган. — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 250 с.

7. Фінанси (теоретичні основи): підручник [М.В. Грідчина, В.Б. Захожай, Л.Л. Осіпчук та ін.]; під кер. і за наук. ред. М.В. Грідчиної, В.Б. Захожоя. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 312 с.

8. Новікова А.М. Депресивні території: європейський досвід та проблеми України / А.М. Новікова // *Стратегічна панорама*. — 2000. — № 3—4. — С. 115.

9. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/>

10. Другов О.О. Фінансова система інвестиційного забезпечення регіонального розвитку економіки: монографія / О.О. Другов. — Львів: ЛБІ НБУ, 2007. — 155 с.

References:

1. Veklych, O. O. (2009), "Current trends of financial provision of environmental activities in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 11, pp. 20—34.
 2. Kovalenko, L. O. (2006), *Finansoviy mekhanizm makroekonomiky* [Financial mechanism of Macroeconomics], 2d ed., ChDIEU, Chernihiv, Ukraine.
 3. Mochernyj, S. V. Larina, Ya. S. Ustynko, O.A. and Yuriy, S. I. (2006), *Ekonomichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Encyclopedic Dictionary of Economics], Svit, L'viv, Ukraine.
 4. Oparin, V. (2006), *Finansova sistema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty)* [The financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)], 2d ed., KNEU, Kyiv, Ukraine.
 5. Hridchina, M. V. Zakhzhaj, V. B. Osipchuk, L. L. (2004), *Finansy (teoretychni osnovy): pidruchnyk* [Finance (theoretical basis): a tutorial], MAUP, Kyiv, Ukraine.
 6. Yuriy, S. I. Dem'ianyshyn, V. H. and Buzduhan, Ya. M. (2001), *Antolohiia biudzhetnoho mekhanizmu* [Anthology of budget mechanism], *Ekonomichna dumka*, Ternopil', Ukraine.
 7. Hridchina, M. V. Zakhzhaj, V. B. Osipchuk, L. L. (2004), *Finansy (teoretychni osnovy): pidruchnyk* [Finance (theoretical basis): a tutorial], MAUP, Kyiv, Ukraine.
 8. Novikova, A. M. (2000), "Depressed areas: European experience and problems in Ukraine", *Stratehichna panorama*, vol. 3—4, pp. 115.
 9. State Treasury of Ukraine (2014), available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/en/index> (Accessed 24 Oct 2014).
 10. Druhov, O. O. (2007), *Finansova sistema investytsijnoho zabezpechennia rehional'noho rozvytku ekonomiky* [Financial system of Investment support for regional economic development], LBI NBU, L'viv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 04.11.2014 р.*